

процедур, що регламентують проведення тих чи інших адміністративно-наглядових заходів, прийняття рішень за результатами адміністративного нагляду та їх процесуальне оформлення. Четвертий елемент: оцінка результатів адміністративного наглядової діяльності. Цей елемент містить два важливих компоненти: свободу адміністративного розсуду при оцінці діяльності піднаглядного об'єкта й параметри результатів адміністративного нагляду. Слід сказати, що ці два елементи мають взаємозв'язок і дозволяють остаточно розмежувати функцію контролю та адміністративного нагляду. П'ятий елемент: недопущення погіршення результатів діяльності піднаглядного об'єкта й запобігання можливим негативним наслідків. Це завдання адміністративного нагляду входить у зміст функції. Недопущення погіршення результатів діяльності піднаглядного об'єкта означає, що в разі виявлення порушень вимог правил і норм, з метою недопущення їх подальшого порушення, а також для запобігання наслідків, які можуть настати в результаті цих порушень, органи адміністративного нагляду вживають заходів профілактичного, обмежувального, попереджувального характеру. У цьому разі можуть застосовуватися заходи процесуального забезпечення у справах про адміністративні правопорушення, наприклад, як тимчасову заборону діяльності, так і інші заходи примусового характеру, зокрема призупинення дії ліцензії, скасування дозволу на проведення робіт і т.д.

На підставі наведених елементів адміністративного нагляду як функції органів виконавчої влади необхідно сформулювати дефініцію цього складного адміністративно-правового явища. Отже, під функцією адміністративного нагляду ми розуміємо найбільш загальний, універсальний напрямок діяльності органів державної влади та їх посадових осіб, що полягає в безперервному (постійному) впливі (зіткненні) з об'єктами управління (об'єктами адміністративного нагляду) з метою охорони та регулювання основних об'єктів правового захисту (предмета адміністративного нагляду), що має жорстку адміністративно-правову регламентацію, результатом якої є оцінка діяльності керованого об'єкта (об'єктів адміністративного нагляду) за заданими нормативно-правовими актами параметрами, а в передбачених законом випадках реагування з метою недопущення погіршення результатів діяльності піднаглядного об'єкта й запобігання можливих негативних наслідків.

Отже, у системі контрольно-наглядової діяльності найсуттєвіші повноваження мають органи виконавчої влади. Це обумовлено тим, що система означених органів створена державою для повсякденного (безперервного) здійснення управлінської діяльності, складовою якої, як вже зазначалося, є нагляд. Процес управління постійно потребує, крім наукового прогнозу, вивірення та корегування "курсу", пошуку та усунення недоліків, які періодично виникають на цьому шляху. Кожен орган

виконавчої влади, його посадові особи в межах своїх повноважень контролюють виконання прийнятих рішень, дотримання законодавства в діяльності певної системи, окремої структурної ланки чи галузі. Такий контроль може стосуватися як внутрішніх аспектів діяльності системи, так і її зовнішніх зв'язків.

Таким чином, проблема контрольно-наглядової діяльності в державному управлінні тісно пов'язана з новими явищами в самому суспільстві, усвідомленням ролі держави та її органів виконавчої влади, які здійснюють державне управління. Економічні, політичні й соціальні зміни, що відбуваються в Україні, роблять очевидною потребу в нових підходах до здійснення контролю та нагляду в державному управлінні та, власне, і його призначення. Він має відігравати не лише відбиваючу, фіксує роль, а й регулятивну. Важливість функцій контролю та нагляду в державному управлінні має тісно поєднуватися з іншими формами та елементами державного управління, зумовлюючи їх взаємозв'язок.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - С. 141.
2. Ярмачі Х.П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: Монографія. - Одеса: Юридична література, 2006. - 336 с.
3. Гаращук В.М. Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду в державному управлінні: Дис.... д-ра. юрид. наук: 12.00.07. - Харків, 2003. - 412 с.
4. Овсянко Д.М. Административное право: Учебное пособие. // Изд. 3-е, перераб. и доп. - М.: Юристъ, 2002. - 468 с.
5. Битяк Ю.П., Зуй В.В. Административное право Украины (Общая часть): Учебное пособие. - Х.: ООО "Одиссей", 1999. - 224 с.
6. Адміністративне право України: Підручник / За заг. ред. С.В. Ківалова. - Одеса: Юридична література, 2003. - 896 с.
7. Коваль Л. Адміністративне право України: Курс лекцій (Загальна частина). - К.: Основи, 1994. - 154 с.
8. Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко та ін. / за ред. В.В. Коваленка. - К.: Юрінком Інтер, 2012. - 808 с.
9. Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін. За ред. Ю.П. Битяка. - К.: Юрінком Інтер, 2007. - 544 с.

*Денисова А.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права та
адміністративного процесу
ОДУВС
Надійшла до редакції: 22.11.2014*

УДК [342.9:351.07]:338

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті на основі комплексного аналізу теоретичних, методологічних засад, нормативно-правової

бази та практичної реалізації органами публічної адміністрації регуляторної політики у сфері господарської

© О.В. Клименко, 2014

діяльності розкриваються принципи адміністративно-правового забезпечення регуляторної діяльності у сфері господарювання.

Ключові слова: органи публічної адміністрації, регуляторна діяльність, державна регуляторна політика, сфера господарської діяльності, сфера господарювання.

В статті на основі комплексного аналізу теоретических, методологических основ, нормативно-правовой базы и практической реализации органами публичной администрации регуляторной политики в сфере хозяйственной деятельности раскрываются принципы административно-правового обеспечения регуляторной деятельности в сфере хозяйствования.

Ключевые слова: органы публичной администрации, регуляторная деятельность, государственная регуляторная политика, сфера хозяйственной деятельности, сфера хозяйствования.

On the basis of a comprehensive analysis of the theoretical, methodological foundations of the legal framework and practical implementation by public administrations regulatory policy in the sphere of economic activity describes the principles of administrative and legal support regulatory activities in the field of management.

Keywords: public administration bodies, regulatory activities, regulatory policy, the scope of economic activity, the scope of management.

Побудова та розвиток дієвих механізмів функціонування ринкової економіки в Україні потребує застосування таких принципів і підходів, які набули поширення в країнах з розвиненими економіками та дали змогу оптимізувати управління господарським комплексом у цих державах, запровадили ефективну регуляторну політику. Впровадження та застосування таких принципів і підходів сприятиме економічному зростанню нашої держави, розвитку підприємництва, збільшенню та підтриманню середнього класу, і як результат, зміцненню демократії в Україні.

Перші спроби оптимізувати державне регулювання у сфері господарювання почалися ще в 1997 році, проте відсутність законодавчо закріплених принципів і підходів призвела до того, що розроблені органами публічної адміністрації регуляторні акти були прийняті без належного обґрунтування, яке б враховувало вигоди та витрати громадян, держави й суб'єктів господарювання. Як бачимо, склалася така ситуація, яка призвела до вимивання коштів, але ж вони могли б бути спрямовані на розвиток виробництва, створення нових робочих місць. На жаль, все це не лише підриває довіру до держави, а й сприяє тінізації економіки та лобіюванню прийняття рішень на користь одних суб'єктів господарювання за рахунок інших суб'єктів і споживачів. З прийняттям у 2004 році Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" було запроваджено певною мірою законодавче підґрунтя для здійснення єдиної державної регуляторної політики як на рівні органів виконавчої влади, так і на рівні парламенту та органів місцевого самоврядування. Однак ще багато питань потребують свого вирішення, зокрема питання щодо підвищення ефективності діяльності всіх органів публічної адміністрації у сфері господарської діяльності, з огляду на потреби адміністративно-правової та регуляторної реформи, а також забезпечення підтримання розвитку малого підприємництва та усунення

причин і умов, що стримують наразі підприємницьку діяльність. Таким чином, відсутність розробленості на науковому рівні цих та інших питань, нерегульованість багатьох аспектів участі держави в господарській сфері, неузгодженість нормативних актів, наявність спірних проблем функціонування системи державного регулювання у сфері господарювання свідчать не лише про актуальність, а й своєчасність і необхідність проведення такого дослідження.

Питання взаємовідносин держави і суб'єктів господарювання розглядали у своїх працях як економісти, соціологи, державознавці, так і теоретики права й адміністративисти. Вагомий внесок у розробку цієї проблематики зробили такі вчені, як: В.Б. Авер'янов, С.С. Алексєєв, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, В.Т. Білоус, А.І. Берлач, І.Л. Бородін, А.В. Васильєв, В.В. Галунько, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, А.І. Єлістратов, Л.Л. Єропкін, Р.А. Калюжний, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Т.М. Кравцова, Є.Б. Кубко, В.Н. Кудрявцев, Н.Р. Нижник, В.П. Петков, Ю.П. Полетаєв, З.М. Рахлін, В.Д. Резвих, М.М. Тищенко, О.І. Харитоновна, В.У. Хатуєв, О.Н. Ярмиш та ін. Аналіз наукових доробок цих науковців свідчить про те, що ця тема є проблемною й не до кінця дослідженою, тому потребує подальшого ґрунтовного аналізу. Зважаючи на сказане, мета статті полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретичних, методологічних засад, нормативно-правової бази та практичної реалізації органами публічної адміністрації регуляторної політики у сфері господарювання розкрити принципи адміністративно-правового забезпечення регуляторної діяльності у вказаній сфері, сформулювати пропозиції щодо підвищення результативності та ефективності адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики України у сфері господарської діяльності.

Регуляторна політика у сфері господарської діяльності як один із напрямів державної політики, спрямована на вдосконалення правового регулювання господарських і адміністративних відносин між регуляторними органами чи органами публічної адміністрації та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних і неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання й усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах порядку та в спосіб, передбачених Конституцією і законами України. З огляду на це, можна стверджувати, що державна регуляторна діяльність в основі її виникнення та в процесі здійснення базується на правових засадах, які характеризуються низкою ознак і особливостей. Зокрема, Конституцією України встановлено незмінні засади конституційного ладу, зокрема й основи державного регулювання у сфері господарювання, які закріплені, зокрема, у розділі 1, це, насамперед, принципи законності, демократизму, розподілу влади, публічності, гласності. Крім того, до вказаних засад слід додати також і ті норми Конституції України, які визначають основні засади політики державних органів у сфері економіки, передусім ті, що зобов'язують Кабінет Міністрів України забезпечувати проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики. Водночас правові основи та гарантії підприємництва, правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання тощо забезпечуються виключно законами України. Поряд з цим регулювання, будучи конкретною функцією державних органів, наділених регуляторними повноваженнями, закріплене у

відповідних нормативно-правових актах. Так, з метою формування та здійснення стратегії і тактики державного регулювання, поєднаних між собою рядом характерних рис і форм регуляторної діяльності, держава приймає законодавство про застосування різноманітних методів і форм регулювання господарської діяльності, до якого належать, зокрема, Господарський Кодекс України, Податковий кодекс України. Нормативно-правовими актами, які за юридичною силою мають статус закону, що врегульовують окремі сторони регуляторної діяльності держави виступають закони України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців”, “Про захист економічної конкуренції”, “Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні” та інші.

Названі нормативно-правові акти складають відносно самостійний блок правового забезпечення регуляторної діяльності держави у сфері господарювання, мають вищу юридичну силу та містять найважливіші принципи нормативні положення, які вимагають однорідного правового регулювання на всій території України й обов'язкові для всіх суб'єктів регуляторної діяльності.

Переходячи до з'ясування сутності та особливостей принципів адміністративно-правового забезпечення регуляторної діяльності у сфері господарювання, варто сказати, по-перше, якщо брати за основу поширену серед теоретиків позицію, що принципи - це основні засади, вихідні ідеї, які характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю й відображають суттєві положення теорії, вчення, науки [1, 110], то серед науковців-правників склався загальний підхід до розуміння принципів як керівних положень, теоретичних ідей, що відображають об'єктивні закономірності та закріплені в праві. По-друге, деякі науковці під принципом розуміють специфічне поняття, в якому міститься не стільки закономірність, відносини, взаємозв'язок, скільки знання про них [2, 262]. По-третє, принципи деякою мірою виступають результатом узагальнення людьми об'єктивно діючих законів і закономірностей, властивих їм загальних рис, характерних ознак, які й визначають зміст такої діяльності. Іншими словами, об'єктивна реальність є джерелом формування принципів [3, 206]. Однак, визнаючи принцип результатом наукового пізнання, не можна стверджувати, що всі закономірності, відносини та взаємозв'язки, зокрема й у сфері господарської діяльності, досліджені та сформульовані у вигляді принципів, адже багато чого ще не відомо й потребує пізнання, а те, що зафіксовано й здається в якийсь момент істинним, також є динамічним. Тобто постійно змінюються об'єктивні умови, які породжують закономірності, відносини і взаємозв'язки регуляторної діяльності у сфері господарювання, а також змінюються суб'єктивні фактори, які їх сприймають і застосовують. Крім того, постійно розвиваються засоби пізнання, наукові інструменти виявлення закономірностей, відносин і взаємозв'язків у цій сфері, а також збагачується досвід їх використання на практиці.

Якщо звернутися до тлумачення терміну “принцип”, то в загальному розумінні він означає основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку тощо; особливість, покладену в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб

створення або здійснення чогось; переконання, норму, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці, канон [4, 899]. З огляду на зазначене, можна стверджувати, що принципи являють собою неоднорідне і неоднозначне явище.

Категорія “принцип” із гносеологічної точки зору, як наголошує А.М. Колодій, надзвичайно тісно пов'язана з такими категоріями, як “закономірність” і “сутність”. Однопорядковий характер цих понять, на думку вченого, дає підстави визначати правові принципи через закономірності розвитку суспільства (загальносоціальні принципи) і права (юридичні принципи), а також через сутність і основний зміст останнього. Далі він стверджує, що сутність і закон хоч і не однорідні, не тотожні, проте одноступеневі поняття. Настільки ж близькі поняття закону і принципу, адже закономірність відбиває зв'язки між явищами, їх сутностями, а принцип концентрує властивості, основний зміст кожного з явищ, що співвідносяться. Поняття “принцип” співвідноситься з категорією “ідея” тоді, коли під нею філософи розуміють внутрішню логіку, закон існування об'єкта, те, що становить його внутрішню сутність [5, 104].

З позиції С.Г. Стеценка, принципами права можуть вважатися основні положення, які відображають її зміст і вже знайшли втілення в нормативно-правових актах. Водночас принципи правового регулювання - це керівні ідеї, передумови, які можуть бути використані як базис для побудови норм права. Взаємозв'язок принципів права і принципів правового регулювання ілюструється фактом, згідно з яким принципи права, будучи своєрідним каркасом законодавчих актів, запроваджуються в життя за рахунок попереднього визначення принципів правового регулювання [6, 388].

Отже, правові принципи регуляторної діяльності держави у сфері господарювання як основоположні правила й вимоги відображають найістотніші особливості такої діяльності, а їх основний зміст визначається Конституцією України та нормами права, що безпосередньо регламентують цю діяльність [7, 18]. Закріплення в правових нормах найбільш загальних, вихідних положень, пануючих у державі політичних і правових ідей, основних засад, керівних настанов, що визначають найважливіші правила, за якими організується та здійснюється регуляторна діяльність держави, визначає правову природу державного регулювання у сфері господарювання.

Принципи регуляторної діяльності держави, як основні начала правового регулювання, виступають своєрідним камертоном всієї наступної нормотворчості в цій сфері суспільних відносин. Вони гарантують безперервність і послідовність нормотворчого процесу, забезпечують взаємозв'язок регуляторного законодавства та регуляторної політики [8, 129].

Основним принципом державної регуляторної діяльності у сфері господарювання виступає принцип верховенства права, який проголошений ст. 8 Конституції України й означає, що вся поведінка органів публічної адміністрації та їх посадових осіб повинна відповідати вимогам права. Державне регулювання господарською діяльністю має здійснюватися не через вольові накази, а шляхом реалізації правових настанов. При цьому верховенство в системі правових норм має належати саме нормам Конституції України, найвища юридична сила якої полягає в тому, що їй повинні відповідати всі закони, інші нормативно-правові акти, а також укладені й ратифіковані Україною міжнародні договори.

Іншим, не менш важливим, принципом взаємовідносин суб'єктів господарювання з органами публічної адміністрації є принцип законності, який сприяє реалізації права громадян на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом, і зобов'язує кожного суб'єкта та об'єкта державного регулювання у сфері господарювання діяти у встановлених законом межах, відповідно до своїх повноважень. Іншими словами, незважаючи на те, що органи публічної адміністрації наділені широкими повноваженнями самостійної правотворчості, правозастосування й правоохорони, вони можуть діяти лише в межах, окреслених правом. Ця вимога до органів публічної адміністрації впливає із загальноправового дозвільного принципу "можна лише те, що дозволено законом". І саме за цим основоположним принципом мають визначатися публічно-правові засади державного регулювання господарської діяльності, сфера публічно-владних відносин. Відповідно до вказаного принципу органи публічної адміністрації мають право здійснювати регуляторну діяльність у сфері господарювання лише за допомогою методів і форм впливу на суб'єктів господарської діяльності, безпосередньо визначених законом, що регламентує їх правовий статус і компетенцію. Крім того, з огляду на необхідність захисту прав та інтересів суб'єктів господарської діяльності в процесі здійснення державного регулювання, порядок здійснення регуляторних дій органів публічної адміністрації також повинен регламентуватися нормами права й мати юридичний характер. Це сприятиме дотриманню законності в державному регулюванні господарської діяльності, адже реалізація норм матеріального права здійснюється з дотриманням юридичних розпоряджень, які визначають порядок здійснення правореалізаційних дій. Органи публічної адміністрації та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі та в межах повноважень і в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Держава виступає гарантом належної реалізації передбачених Конституцією та законами прав і свобод людини й громадянина, зокрема й суб'єктів господарської діяльності, і не втручається в їх діяльність.

Як слушно наголошує Т.М. Кравцова, одним з найважливіших політико-юридичних принципів у сфері державного регулювання є принцип демократизму. Цей принцип, на її думку, полягає в належності влади народом та участі народу в здійсненні влади. Демократизм державного регулювання господарської діяльності передбачає активну участь найширших верств громадян та їх різноманітних об'єднань, насамперед підприємницьких структур та об'єднань суб'єктів господарювання, у регуляторній діяльності органів публічної адміністрації, у створенні регуляторних актів, їхню ініціативу, вільне, широке й ділове обговорення передбачуваних нормативних рішень щодо регулювання господарських правовідносин. Принцип демократизму регуляторної діяльності органів публічної адміністрації у сфері господарської діяльності проявляється у встановленні й неухильному здійсненні вільного, демократичного порядку підготовки й затвердження регуляторних актів, що забезпечує активну й ефективну участь широкої громадськості в правотворчості, максимальне врахування в нових нормативних рішеннях громадської думки, потреб соціально-економічного розвитку країни та інтересів різних верств населення [8, 133-134].

Наступним принципом регуляторної діяльності органів публічної адміністрації у сфері господарської діяль-

ності є принцип гласності, який означає забезпечення доступності обговорювання державних рішень на основі широкої поінформованості та врахування громадської думки [9]. Гласність включає правдиву, своєчасну й широку інформацію про дійсний стан справ у державі, є вираженням довіри й поваги до людей, їх здатності розібратися в поточних подіях, виробити правильне рішення, свідомо брати участь в його здійсненні. Гласність державного регулювання у сфері господарювання полягає у відкритості регуляторного процесу у сфері господарської діяльності, вільному й діловому обговоренні проектів регуляторних актів і дає змогу громадянам, а також суб'єктам господарювання стежити та безпосередньо брати участь у механізмі формування й реалізації регуляторного впливу на господарську діяльність з боку держави.

Іншими принципами регуляторної діяльності держави у сфері господарювання відповідно до ст. 4 Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" є принципи: доцільності, адекватності, ефективності, збалансованості, передбачуваності, прозорості та врахування громадської думки.

Так, принцип доцільності передбачає обґрунтовану необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми. Варто сказати, що його закріплення в національному законодавстві деякою мірою сприяє налагодженню взаємовідносин між владою і суб'єктами господарської діяльності, виходячи зі стану та динаміки ринку, рівня його розвитку, а також відповідно до вимог життя, суспільної практики.

Відповідно до принципу адекватності форми та рівень державного регулювання господарських відносин повинні відповідати потребам у вирішенні існуючої проблеми й ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив соціально-економічного розвитку, його об'єктивним закономірностям. Зважаючи на те, що економічні процеси відбуваються відповідно до об'єктивних законів ринку, органи публічної адміністрації повинні враховувати об'єктивні закономірності, реальні можливості та фактичний стан економіки. Адже державне регулювання господарської діяльності буде результативним лише тоді, коли органи публічної адміністрації, пізнавши об'єктивні закони, активно використовують під час розроблення нових регуляторних актів. Тобто знання соціально-економічних законів є необхідною передумовою належного державного регулювання господарських відносин, їх адекватності ринковим вимогам. Мається на увазі, що принцип адекватності дає можливість органам публічної адміністрації: використовувати альтернативні варіанти регуляторного рішення, вивчати й узагальнювати власний досвід у вирішенні існуючих проблем, надавати об'єктивну реалістичну оцінку наслідкам прийнятих рішень і вчасно виявити й застосувати те позитивне, що виправдало себе на практиці, а також творчо використовувати вітчизняний і закордонний позитивних досвід з вирішення подібних питань.

Останнім часом стає більш зрозумілим, що недостатнє врахування органами публічної адміністрації цієї вимоги в процесі державного регулювання господарської діяльності має негативні наслідки, позначається на якості підготовлених і прийнятих регуляторних актів.

Зміст принципу ефективності полягає в тому, що орган публічної адміністрації повинен досягати мети державного регулювання у сфері господарювання за найменших витрат ресурсів як суб'єктів господарської

діяльності, громадян, так і держави. Вимоги принципу ефективності полягають в оптимізації регуляторних рішень органів публічної адміністрації, тобто під час розроблення різних варіантів рішень, їх зіставлення та вибору найкращого варіанту з усіх можливих альтернатив досягнення поставленої мети. Завдання органу публічної адміністрації полягає в тому, щоб виявляти й досліджувати варіанти рішень, які з можливо більшим ступенем імовірності ведуть до досягнення мети при наявності ресурсів у суб'єктів господарської діяльності, громадян та держави. Крім того, ці варіанти повинні враховувати зовнішні та внутрішні умови середовища функціонування системи державного регулювання господарських відносин, соціальні наслідки того або іншого рішення, а також інтереси суб'єктів господарювання, громадян і держави загалом [8, 141].

Поряд із засобами оптимізації державного регулювання господарської діяльності велике значення в регуляторній діяльності органів публічної адміністрації має обрання ефективних методів регулюючого впливу, стимулювання, матеріальної зацікавленості, надання суб'єктам господарювання простору для розумної ініціативи й самостійності, встановлення відповідальності за результати роботи.

Принцип збалансованості як принцип усієї практичної діяльності держави, всіх її органів і посадових осіб закріплено в ст. 3 Конституції України, де зазначено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Їх утвердження, забезпечення прав і свобод людини є головним її обов'язком. Регуляторна діяльність органів публічної адміністрації повинна здійснюватися на основі загальнолюдських цінностей, міжнародних стандартів прав людини, створення умов і механізмів їхнього втілення в життя суспільства і держави. Указаний принцип спрямовує державне регулювання господарювання з боку органів публічної адміністрації на забезпечення балансу інтересів як суб'єктів господарської діяльності, так і споживачів їх товарів і послуг, а також держави. Держава в процесі здійснення прав і свобод кожним індивідом примиряє егоїстичні інтереси окремих членів суспільства, протиріччя приватного, індивідуального й спільного, використовуючи при цьому правові засоби. Самостійним елементом кінцевих результатів функціонування державного апарату є спільне благо [10].

Принцип передбачуваності вимагає послідовності регуляторної діяльності органів публічної адміністрації, її відповідності цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів регуляторних актів, що дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності. Передбачуваність регуляторної діяльності органів публічної адміністрації як принцип наявної системи права може бути порушена лише у випадку загальної надзвичайної економічної або політичної кризової ситуації в країні, яку неможливо було передбачити заздалегідь. Загалом, вони повинні планово кількісно розробляти регуляторні акти відповідно до цілей державної політики та планів з підготовки проектів регуляторних актів.

Аналіз адміністративно-правового забезпечення регуляторної діяльності держави дозволяє зробити такі висновки: правову природу державного регулювання визначає детальна правова регламентація принципів і процедур його здійснення. Будь-які заходи в рамках здійснення державного регулювання господарської

діяльності слід починати з удосконалення основних положень, керівних ідей, тобто з принципів державної діяльності у сфері господарювання. Це дасть змогу послідовно, комплексно й системно здійснювати державне регулювання господарської діяльності, а отже, відповідно до цього сприяти розвитку підприємництва та забезпечувати економічне зростання України загалом.

Будучи результатом відображення й пізнання об'єктивної дійсності, принципи є засобом побудови діяльності відповідно до її об'єктивно-закономірного характеру. Без урахування цього не можна забезпечити достатню продуктивність державного регулювання господарської діяльності, де використання прийомів і засобів, що не відповідають його природі і сутності, нерідко пов'язане з порушенням законності, прав суб'єктів господарської діяльності. Отже, принципи являють собою вихідні положення, які відбивають специфіку державного регулювання господарської діяльності і є основою його предметної й раціональної організації. Це значить також, що принципи регуляторної діяльності є критерієм законності всієї системи державного регулювання господарської діяльності. Дія принципів поширюється навіть на ті відносини у сфері державного регулювання господарювання, які з будь-яких причин не врегульовані конкретними нормами. Принципи, таким чином, є фундаментом правопорядку у сфері державного регулювання господарської діяльності.

Література

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. - К.: Укр. енцикл., 1998. - Т. 5.: П-С. - 2003. - 736 с.
2. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: курс лекций / Г.В. Атаманчук. - М.: Омега-Л, 2004. - 584 с.
3. Приймаченко Д.В. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави: дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Д.В. Приймаченко; Академія митної служби України. - Д., 2007. - 477 с.
4. Новий тлумачний словник української мови: У 3-х т. / Укладачі В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. - Т. 2.: К-П. - К.: Аконтіт, 2005. - 928 с.
5. Колодій А.М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01; 12.00.02 / А.М. Колодій; Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 1999. - 391 с.
6. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. посіб. / С.Г. Стеценко. - К.: Атіка, 2008. - 624 с.
7. Заєць А. Здійснення принципів правової держави як засіб удосконалення виконавчої влади / А. Заєць // Вісник Академії правових наук України. - 1999. - № 2. - С. 12-23.
8. Кравцова Т.М. Адміністративно-правові засади здійснення державної регуляторної політики у сфері господарювання: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Т.М. Кравцова; Нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2004. - 460 с.
9. Алексеев С.С. Общая теория права / С.С. Алексеев. В двух томах. - Т. II - М.: Юрид. лит., 1982. - 452 с.
10. Пикулькин А.В. Государственное регулирование экономики и социальный комплекс / А.В. Пикулькин, Ю.М. Дурднев. - М., 1997. - 224 с.

*Клименко О.В.,
здобувач Державного науково-дослідного
інституту МВС України
Надійшла до редакції: 05.12.2014*